

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvzemši nedelj
in praznikov.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po
pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO:
SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 13.
TELEFON ŠTEV. 552.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisemnim vprašanjem naj se priloži znamka
za odgovor.

Račun pri poštnem ček, uradu štev. 13.633.

Nov cekin?

Izgleda, da se v zraku sveti nov cekin. S pristankom samostojnih demokratskih ministrov je bil na seji ministrskega sveta sprejet načrt novega tiskovnega zakona. Sedaj se ta načrt razpravlja v sekciji zakonodajnega odbora za proučevanje tiskovnega zakona in s pristankom samostojno demokratske stranke se sprejema člen za členom tega zakonskega načrta.

Kakšen je ta zakonski načrt, smo že obširno razložili in zadostuje naj, da omenimo, da je tako nezaslišan, da so ga morali tudi uredniki najbolj vladnih listov pred objektivnim forumom odkloniti. Toda samostojni demokrati ga sprejemajo vseeno in čeprav govore na shodih, da so proti njemu, vendarle v odločilnih trenutkih glasujejo zanj.

Ni težko uganiti, katera kalkulacija vodi samostojno demokratsko stranko pri tej njeni dvolični kalkulaciji. Načrt novega tiskovnega zakona je naperjen predvsem proti opoziciji. Je sicer mogoče, da bo zadel tudi vladni tisk, toda v veliko manjši meri, če ne bo pritisk ob pravem času tudi to preprečil.

In mladini se danes solnčijo v vladni milosti in zato vidijo le privilegije, ki jim jih prinese novi tiskovni zakon, ko bodo uživali absoluten monopol in ubili s paragrafi, ker z argumenti tega ne morejo, ves opozicionalni tisk.

Resnično, cekin se v zraku sijajno blešči!

Ampak na zemljo še ni padel in zvenka še ni bilo, da bi se moglo presoditi, če je cekin tudi v resnici zlat.

Nad vse lahko se namreč zgodi, da radičevci ne bodo storili samostojnim demokratom te usluge, da bi postali zopet republikanci. Nasprotno je veliko bolj verjetno, da bodo šli dalje po poti pozitivne politike in da bodo rekli tudi B, ker so že rekli A. In enako je vedno bolj mogoče, da bodo tudi radikali storili še en korak in da ne bodo kasirali samo sklepa verifikacijskega odbora, temveč tudi obznano nad HRSS in še — marsikaj.

In ker je v Jugoslaviji marsikaj mogoče, se zna zgoditi lepega dne, da se predstavi Jugoslaviji vlada Pašić-Radić. Če so mogli biti nekoč v ljubljanski vladi skupaj mladini in klerikalci, zakaj ne bi mogli biti skupaj v beograjski vladi radikali in radičevci, ki se gotovo ne sovrtajo tako ko mladini in klerikalci.

V tistem hipu pa, ko se bo reklo »pod novim cesarjem gor in dol«, v tistem hipu pa bo neko peto kolo odletelo iz vlade in mladinska stranka bo lepo v opoziciji. Tedaj pa se bo blesek cekina v zraku neverjetno zmanjšal...

Toda presenečenj še ni konca. Zelo mogoče je, da bo zavladeval g. Pašić dejansko rekonstrukcijo vlade tako dolgo, dokler ne bo sprejet tiskovni zakon in še kak drug zakon s sličnimi intencijami. Omamljeni od bleška cekina v zraku so samostojni demokrati glasovali za vse te zakone in jih omogočili. Ko bi imeli žeti uspeh, pa bi se našli nakrat v opoziciji.

In doživeli bi to pikantnost, da bi mladinski tisk žalostno končal svoje življenje, ker je pisal proti radičevcem, državotvornim vladnim ljudem. Tedaj pa bi padel cekin na zemljo in mladini bi spoznali, da je bil tak blesek lažnjiv.

Pa govorimo resno. Če so radikali za sedanji načrt tiskovnega zakona, je razumljivo. Njihova pozicija je tako močna, da se zaenkrat prav nič nimajo bati, da

Rekonstrukcija odgodena.

Beograd, 10. aprila. Vprašanje ostavke kabineta je odgodeno po praznikih. Mnogi politiki tolmačijo to tako, da Pašić želi v tem vprašanju konzultirati tudi druge skupine. Po večerajšnji popoldnevni avdijenci so trdili, da bosta ostavka in rekonstrukcija sledili po praznikih. Večera ob 12.30 je odpotoval Njegovo Veličanstvo kralj v Topolo in se povrne jutri zopet v Beograd. Se isti dan pa odpotuje kralj s kraljico v Sarajevo.

Po večerajšnjem odhodu kralja je nastalo popolno zatišje v političnem življenju. Niti Pašić ni sprejemal svojih običajnih posetov, ampak je že zgodaj odšel domov. V Beogradu željno pričakujejo vesti iz Zagreba. Situacija se smatra razdeljena med Zagrebom in Beogradom. Sedaj mora HSS donesti razne sklepe z

ozirom na svoje novo naziranje. Poležaj je še vedno pri starem in se ne more ugotoviti prav nobene nove fraze. Pašić je tudi sedaj ostal edina oseba, ki bi mogla nekaj povedati o novih razmerah; toda on je nad vse rezerviran celo napram svojim najbližjim prijateljem. Kakšne so njegove namere, sedaj še ni bilo mogoče doznati. Politični krogi smatrajo, da se hoče Pašić približati Hrvatim. Pri tem, da bo na eni strani izigral frankovce ter skušal na ta način doseči koncesije od radičevcev, na drugi strani pa bo poskušal potom direktnih pogajanj s HSS doseči sporazum s Hrvati. V tej smeri se vrše pogajanja s frankovci, dasi jih demantira vlada in zlasti samostojni demokrati, ki so sinoči trdili, da je ta kombinacija nemogoča.

»RIJEČ« PROTI FRANKOVCEM.

Samost. demokr. »Riječ« prinaša sinoči stenografski zapisnik saborske seje od 30. maja 1914, v katerem hoče prikazati frankovce v pravi luči in pri Srbih vzbuditi nerazpoloženje za pogajanja frankovcev in radikalov. Po pisanju teh listov, mladinskih in nekaterih radikalnih, se vidi, da je to vprašanje zelo pereče. Čeprav to radikali najodločneje demantirajo, vendar je stvar popolnoma resnična, da so se odnošaji med frankovci in radikali popolnoma izravnali.

Ostalo je samo odprto vprašanje, ali bodo vstopili frankovci v radikalno stranko in dobili tudi ime radikalov, ali pa ostanejo frankovci posebna skupina.

Vse politične kombinacije ostanejo torej odložene po praznikih. Iz Beograda je odšlo mnogo ministrov. Veliko politikov pa bo bivalo o praznikih v Zagrebu, kjer bodo stopili v stik s tamšnjimi političnimi krogi. Sedaj pa poskušajo radikali demantirati vse vesti, ki bi mogle pokvariti sedanjo situacijo.

Radičevci o pogajanjih z radikali.

Zagreb, 10. aprila. Po prihodu poslanec HSS in Pavla Radića se v Zagrebu razvijajo razna pogajanja in konference o novi situaciji. Radičevci sami ne tajijo, da se pogajajo z radikali in naglašajo predvsem, da prizadevanja za končni sporazum med hrvatskim in srbskim narodom datirajo že davno preje. Oni so poskusili pogajanje z radikali in so z njimi sklenili celo Markov protokol. Nato so poskušali z Davidovićem, ki pa

ni mogel napraviti ničesar, ker ni užival zaupanja merodajnih faktorjev (?) Zato se radičevci sedaj pogajajo z radikali, ki imajo »formalno legitimacijo« kot zastopniki srbskega naroda. Kakšno bo nadaljnje vedenje HSS, to je vprašanje daljnjega razvoja pol. dogodkov. Oni bodo počakali samo, kako stališče bodo zavzeli radikali, na kar bodo skušali z vsemi sredstvi doseči, da se definitivno likvidira srbsko-hrvatski spor.

SPORAZUM Z RADIČEVCI NAJBOLJŠA RESITEV.

Beograd, 10. aprila. Vladni krogi so večera poročali, da se Pašić bavi izključno z vprašanjem razčiščenja situacije in možnosti sporazuma med radikali in HSS. S svojim odhodom iz Beograda želi Pašić dati prilike HSS, da ustvari precizne poglede na današnjo situacijo in bi se po njegovem prihodu v Beograd mogla pogajanja nadaljevati.

Istočasno pa radikali najbolj energično zavračajo vesti o koncentraciji in pravijo, da ni točna trditev opozicije, da kroja želi koncentracijo. Oni uporno izjavljajo, da bo situacija ostala pri starem, ako ne pride do koalicije s HSS. Vendar smatrajo, da je v interesu obeh strani in države, da pride do sporazuma z radičevci.

V teku večerajšnjega dne se je mnogo razpravljalo o pogajanjih radikalov s

frankovci. Vse to pa pripisujejo osebnim iniciativam nekaterih ljudi okoli radikalne stranke. Moglo bi se reči o teh pogajanjih: Mnogo hrupa za prazen nič.

SAMOSTOJNI DEMOKRATI IŠČEJO ORIENTACIJO.

Beograd, 10. aprila. Večera je bil v dvoru vojni minister general Dušan Trifunović. Pašić se očitno ni odločil za potovanje v Cavtat, kjer je nameraval obiskati svojo hčerko.

Ob 5. pop. pa se je vršila v prosvetnem ministrstvu konferenca ministrov SDS, ki so razpravljali o strankini taktiki v zvezi z neizogibnimi dogodki, ki se bodo odigrali morda že v prvih dneh po praznikih. Kajti politični krogi računajo, da se bo zatišje o praznikih porabilo za pripravljavanje terena in ustvarjanje baze za kolaboracijo med radikali in radičevci.

da nima ta stranka nobenih državnikov, temveč samo politike druge vrste.

Nam seveda ni hudo, če si nakopije mladinska stranka nov cekin. Nasprotno nas bo le veselilo, če bo po ljubljanskem volilnem redu tudi novi tiskovni zakon dokazal, kako pravilno je dejal pokojni dr. Tavčar, ko je povedal svojo znano resnico o mladinskem cekinu, ki se v zraku sveti, ki pa ni prav nič cekina, ko pade na tla.

Zvezna pogodba z Grško.

Beograd, 10. aprila. Pogajanja med našo državo in Grško za sklepanje zvezne pogodbe se bodo pričela 20. aprila v Beogradu. Grška vlada je imenovala sledeče delegate: grški poslanik v Londonu Kaklamanos, dalje šef oddelka za pogodbe v zunanem ministrstvu in en vojaški ataše.

Venizelos poslanik v Beogradu.

Beograd, 10. aprila. V zadnjem času se mnogo govori, da bo prišel v Beograd za poslanika bivši predsednik grške vlade Venizelos, vendar o tem še ni bilo službenega poročila in mislijo politični krogi, da bi bilo o tem preuranjeno govoriti. Smatralo se je, da bo grška vlada poslala Venizelosa kot svojega zastopnika za zavezniška pogajanja v Beogradu mesto že imenovanega Kaklamanosa. To idejo so naši politični krogi sprejeli z največjimi simpatijami.

ANGLEŠKI IN AVSTRIJSKI POSLANIK V ZUN. MINISTRSTVU.

Beograd, 10. aprila. Večera sta posetila avstrijski odpravnik poslov Hofinger in angleški poslanik Sir Young pomočnika zunanjega ministra Jovana Markovića. G. Hofinger je interveniral radi zaposlitve delavcev — avstrijskih državljanov. S tem vprašanjem so zainteresirane tudi druge države: Češko-slovaška, Italija in Francoska. G. Hofinger je zaprosil Markovića, da intervenira pri min. socialne politike, da se to vprašanje končno reši. Sir Alban Young je zaprosil Markovića, da bi naša država dovolila pristati angleškemu oficirju Heningu z aeroplanom na našem aerodromu v Pančevu. Dalje se je angleški poslanik zanimal za naše odnošaje s sedanjimi državami na Balkanu.

POSETI PRI PAŠIČU.

Beograd, 10. aprila. Večera je bil pri Pašiću min. trgovine dr. Šurmin in mu je izročil zakonski načrt o gospodarskem svetu in ga seznanil s pripravami za pariško razstavo, na katero je odpotoval min. Krizman, ki bo zastopal našo državo. Nato je Pašića posetil še Aca Stanojević in ga nagovarjal, da naj odpotuje na kratek oddih. Po avdijenci Pašića v dvoru je posetil Pašića Danijel Kalafatović, šef sekretariata komiteta za narodno obrano.

ZAUPNICA HERRIOTU.

Paris, 10. aprila. Ataka opozicije proti vladi Herriota postaja vedno hujša. V parlamentu vlada silna nervoznost. Herriot še obvlada položaj, toda njegovo stališče postaja vedno težje. Parlament je večera na zahtevo Herriota razpravljal o interpelaciji glede finančne politike. Po daljši debati je parlament izglasoval z 291 : 242 glasovi zaupnico Herriotu.

NOVA KONFERENCA Z RUMUNJO.

Beograd, 10. aprila. V začetku meseca maja se bo vršila v Beogradu konferenca o reguliranju aherdapskega vprašanja med našo kraljevino in Rumunijo. Naša delegata sta: dr. Vilfan in dr. Vasa Jovanović.

Govor Pavle Radića.

V.

Socialne naloge naše skupne politike.

Gospoda, večkrat ste čuli tu govoriti posamezne govornike o odnošajih napram delavstvu. Tudi mi, dasi industrijsko delavstvo v naši poljedelski državi ni pomemben faktor, ker je maloštevilen, moramo kljub temu, kakor vsaka napredna država, zadovoljevati delavske interese, da s tem odstranimo motive, ki vzbujajo med temi malimi ljudmi nezadovoljnost in jih vzpodbujajo k nasprotnemu zoper obstoječi družabni red itd.

Naše stališče je nasprotno tendenci socialistov in komunistov, da je treba svet proletarizirati (oni smatrajo seljake za male buržuje), da more priti delavec do političnih uspehov, — nasprotno temu stojimo mi na stališču, ne samo, da je treba dati seljaku, ki njima zemljo, zemljo, kakor sem malo prej obrazložil, temveč tudi delavcem, ki se žele vrniti h kmetkemu življenju, je treba to omogočiti, in država je to dolžna storiti radi ureditve socialnih razmer v državi. Dolžna jim je omogočiti, da pridejo do zemlje, da pridejo do stalnih razmer, ker ima človek, kadar kaj poseduje, kadar kaj ima, interes za družbo, in potem je bolj objektivni v presojanju prilik. Naš seljak je v presojanju drugih stanov zelo objektivni, on se noče odvajati skupnosti z njimi. Ako je trgovec ali obrtnik je nekoliko obziren napram njemu, ima seljak spoštovanje do njega in ga ne zavida. Dočim boste videli pri človeku, ki nima razen svojih rok ničesar stalnega in, ki more ostati vsak trenutek brez kruha, da je obupan, nesrečen in napravi v svojem obupu marsikaj, česar bi drug človek ne napravil. Govorim to iz izkušnje. Nisem »rebelant« po naravi, temveč miren človek, ki ima rodbino. Bil sem некоč, ko so me iz Slunja politično izgnali, v Zagrebu, zahteval sem primerno stanovanje in, dasi sem bil v težkem položaju, nisem mogel dobiti stanovanja, temveč sem moral stanovati pri rojakih in prijateljih. Toda moja družina je velika, devetero nas je. To je trajalo devet mesecev, imel sem službo, toda mučil sem se radi stanovanja, in mrzil sem vsakogar, ki je imel stanovanje. Zelo je človek nezadovoljen, ako ne ve izhoda niti nima eksistenčne možnosti. Treba je, da se resno zamislimo v položaj delavskega sveta in ga pravilno ocenimo, da mu damo eksistenčno možnost. O tem ne vodi nikdo računa, toda to ustvarja nerazpoložene. Ustvariti moramo možnost, da more človek kaj zaslužiti ter postane tudi koristen član družbe. Zato smo proti diktaturi vsake verste, smo samo za vlado demokracije, in to seljačke demokracije, ker smo seljački narod in seljačka država. Stojimo v politiki na načelu narodnega sporazuma, da se imamo sporazumeti kakor trije bratje v vsem notranjem medsebojnem življenju tako, da nam bo vsem trem prav.

To je kvalificirana večina. (Odobranje na levo.) Ni kvalificirana večina, ako je Srbov več kakor Hrvatov in Slovencev, in če oni nekaj odločajo, Hrvati in Slovenci pa to samo sprejmejo.

Pooblastilo za izvedbo sporazuma.

Pri tej priliki bi omenil neko stvar, ki jo je povdarjala današnja vladna večina lani, ko se je zahtevalo, da odstoji Davidovič in, da se izroči vlada narodnemu bloku. Takrat se je naglašalo tako v izjavah, kakor v novinah sedanje vladne večine, da ni mogoče izvesti sporazuma v formaciji bloka, ki je takrat podpiral Davidovičevo vladu, ker se v tem bloku skoro vsi Hrvati, večina Slovencev, ni pa Srbov, odnosno ni niti večina Srbov. To je bila vaša argumentacija. (Medklic pri večini: Tudi vaja, to je rekel Radić. To je samo vaša argumentacija, a ne naša.) Gospoda, vi se niste držali tega principa, ko ste prinesli Vidovdansko ustavo, kljub temu pa smatram, da je potrebno, da pomislite, da je to pravilno. Gospoda, tudi jaz sem zato, da ne more priti do sporazuma, dokler ga ne stvori večina Hrvatov, večina Srbov in večina Slovencev, oziroma, ako hočete vsi obenem, kar je še bolje. To je zdravo, in dokler niso vsi trije zadovoljni, ni ravno zadovoljstva, ker ne more biti mesto mene zadovoljen Srb. (Medklic: Stavite konkretne predlog.) Kadar bo čas za to, se bo naredilo tudi to.

Kakor sem rekel, gospoda, stojimo mi v političnih vprašanjih na načelu narodnega sporazuma, glede gospodarskih vprašanj pa — mi tega ne vmesavamo, — stojimo na načelu stanovskega sporazuma, in radi tega smo mi tudi zamerili zemljoradnikom, ker mi nismo razredna stranka. Mi smo nacional-

na stranka, nasprotno temu, kar naglašajo zemljoradniki.

Ponavljam, da zastopamo mi v gospodarskih vprašanjih stanovske interese večine naroda, toda niti formalno ne gremo po poti diktature, ker to niti formalno ni potrebno. Manjšina se posluša diktature, da vlada nasilno, večina pa vlada potom pravice demokratskega načela večine. Seljštvo je temelj države in vsega gospodarskega življenja, agrikultura je najstarejša kultura, iz sela je vzniklo vse, kar imamo. To vi v Srbiji posebno dobro veste, ker ni dolgo, odkar so bili tam seljaki ministri, toda tudi pri nas je tako, da pravi vsak drugi gospod: jaz sem kmetški otrok. Mi smo, gospoda, eminentno agrarna dežela in zato ni potrebno, da bi bilo naše seljačko ljudstvo krivično, ter bi se vsiljevalo drugim, temveč ono hoče, kakor to hočemo tudi mi, narodni sporazum v državi in medsebojni stanovski sporazum. Mi nečemo diktature niti razredne borbe, mi smo proti temu, ker je taka borba nezdrava, mi hočemo svobodno tekmo, mi hočemo delo in evolucijo, in zato smo vodili v tem pogledu borbo z vsemi onimi, ki so izzivali razredno borbo.

Stanovski sporazum mesto razredne borbe. Hočemo, da se stanovski sporazumujejo. O tej veliki nalogi je imel tudi slavni Wilson svoje znane načrte, jaz pa mislim, da bo zelo potrebno, da se prične v prvi vrsti glede tega v naši državi s pozitivnim delom, ker nam preti nevarnost, da se ljudje, nezadovoljni glede svojih dnevnih potreb, odvrnejo od politike ter se obrnejo v drugo smer, kamor bi mi ne hoteli.

»Blok bo izvedel vse potrebne družabne reforme, ki jih je treba urediti v duhu socialne pravice in v smislu socialnih dolžnosti. Gospodarsko življenje našega naroda, posebno seljaškega se ima razvijati na združnih načelih.«

V smislu programa seljačke stranke se ima cela država od zdolej gori zgraditi na združnih načelih. To so, gospoda, v glavnem stvari, ki sem jih imel izvesti in posebno sem hotel podčrtati, da smo mi Hrvati iznesli idejo sporazuma že v starem programu seljačke stranke iz leta 1904, ko smo rekli, kako se nam vsiljuje dolžnost sporazuma s Srbi, da si uredimo svoje skupno življenje, ki je nam vsem v korist. To idejo sporazuma smo prinesli tudi v to našo skupno domovino in hočemo delati z vsemi legalnimi sredstvi v politični borbi, da pride ta politika sporazuma do končne zmage in uverjen sem, da se politiki narodnega sporazuma danes ne more odtegniti nobena resna politična stranka. (Burno odobranje na levo.)

Preide na

vprašanje mandatov HRSS

in pravi:

Bil je, gospoda, tu govor o tem, posebno je iznesel večeraj g. minister notranjih del Maksimović neke stvari glede obtožnega gradiva proti vodstvu HRSS in proti predsedniku Stjepanu Radiću.

Nisem pravnik in nočem tu pravniško pojasnjevati. To so storili drugi, oziroma, kolikor bo treba, bodo storili drugi, ki so v tem sposobnejši od mene. Jaz morem samo iz vsega, kar sem čul v verificacijskem odboru in tu za časa teh sedaj, da naglašam dejstvo, da je mnogo izjav, dokumentov, in kakor se to že imenuje itd. od neklih raznih ljudi o Stjepanu Radiću: javil je ta, napisal je oni to in to itd. jako malo pa od Radića samega.

Gospoda, v Srbiji ni ravno tak škandal, ako se komu kaj podtakne, to je nekako popularno. Ne zamerite mi, tako sem čul, nočem nikogar žaliti. Tudi pri naših Sremeh je to v navadi. Mislim, da je treba vzeti te stvari jako oprežno in rezervirano. Bil sem posebno obziren napram tem božjim komunistom.

In, da eno tako stvar tu ožigosam, hočem omeniti ono pismo, s katerim so se v jeseni obrnili na vodstvo HRSS in, na katero smo mi v »Slobodnem Domu« javno odgovorili, da s takimi komunisti, ki postopajo politično tako neresno kot provokaterji ali vladini špijoni, nečemo imeti nobenega posla, nobene kooperacije, razgovora ali pregovora. Naj delajo, kar hočejo, mi gremo svojo pot. Vi, gospoda, ste izpustili v Sibeniku nekoga komunistična Baljkasa iz zapore, pod pogojem, da se stavi listo in pod tem pogojem je bil izpuščen na svobodo. (Glas iz desnice: To ni resnica!) Hočem vam to tudi dokazati. (Dr. Trumbić: Živio Pavle Radić! Dobro je, če se to pove, kadar je treba, naj se to izve).

Zgodovinska knjiga.

»Jugoslavanski odbore, zgodovina jugoslovanske emigracije v svetovni vojni od 1914 do 1918. — Pod tem naslovom je spisala češka zgodovinarica — na obe besedi polagamo poudarek — dr. Milada Paulova na hrvaškem jeziku obširno 608 strani obsegajočo knjigo, ki jo je izdala Prosvetna nakladna zadruga v Zagrebu. Pisateljica nam podaja podrobno zgodovino o Jugoslavanskem odboru. Knjiga je važen zgodovinski dokument, ki ima toliko večje vrednosti, ker črna pisateljica svoje znanje iz izvirnih virov iz diplomatskih aktov ter je razen tega na licu mesta pri še živelih članih Jugoslavanskega odbora skušala dobiti prvorazredne informacije.

Kar daje knjigi posebno vrednost, je okolnost, da se ne znači samo kot kompilacija vseh mogočih virov in se ne omejuje samo na zapovrstno naštevavanje zgodovinskih dogodkov, marveč da pisateljica s samosvojo

kritiko gleda na zgodovinski razvoj našega narodnega ujedinjenja in naše državnosti, v kolikor je k njej pripomogel Jugoslavanski odbor.

Knjiga nas pouči, kako ogromno nalogo je prevzel in izvršil Jugoslavanski odbor. Bil je reprezentant avstro-ogrskih južnih Slovanov v tujini. Kot tak ima neizmernih zaslug, kajti premagati je moral nedogledne težkoče, da je vzbudil poimovanje in umevanje za jugoslovansko vprašanje v nam popolnoma tujem svetu. Za Anglijo in Francijo smo bili terra incognita. Italija nam je bila sovražna. Rusija se je zanimala samo za pravoslavno Srbijo, a še bolj ji je bila pri srcu Bolgarska, vsaj do njenega pristopa centralnim velisilam.

Pred kako težavno nalogo je bil postavljen Jugoslavanski odbor, dokazuje činjenica, da pade njegov prvi nastop v čas, ko je bil londonski pakt z Italijo, aprila 1915, že pod-

pisan. Na drugi strani se je moral boriti z napačno koncepcijo srbske vlade. Srbija je res takoj začetkom vojne zapisala na svoj prapor: osvoboditev avstro-ogrskih južnih Slovanov, zlasti Hrvatov in Slovencev. Toda od osvoboditve do ujedinjenja je bilo storiti velik korak. Pašić, ki je stal na čelu srbske vlade, je imel pred očmi Veliko Srbijo. Le korak za korakom se je umikal od tega svojega koncepta. Njegova zamisel je bila, kraljevino Srbijo v etapah razširiti na sosedne zemlje. Zategadelj je ravnodušno motril londonski pakt, zategadelj je še kasneje, ko je »ripustil misel ujedinjenja s Hrvati, imel v svojem programu pač osvoboditev Slovencev, prepustil pa njihovim samoodločbi, če se hočejo pripojiti Srbiji.

Jugoslovansko misel je zastopal in vztrajno do njene zmage branil Jugoslavanski odbor. Na programu je bilo od vsega početka: ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev kot treh enakopravnih narodov v en politični narod jugoslovanski, v eni edinstveni državi Jugoslaviji. To je bio prvobitni izvor, u tome je bio i jest temelj hrvatsko-srpskoga sporaka, pravi pisateljica, »što je Srbija ostajala Srbijom braneći se od jugoslovenstva i Jugoslavije.«

Danes, ko smo jedva nekaj let po svojem ujedinjenju, se že pozablja zaslužno delo Jugoslovanskega odbora ter njegovih požrtvovalnih članov, ki je moremo postaviti na enako stopnjo z delom tedanje srbske vlade. Velika zasluga knjige dr. Paulove je, da je s svojim fundamentalnim delom Jugoslavanski odbor in njegovo delovanje otela pozab-

nosti ter ga v zgradbo zgodovine naše države vzdala kot vogelni kamen.

Knjiga je razdeljena na tri dele, vsaki zopet na več poglavij. Prvi del nosi naslov: »Osnovanje Jugoslovanskega odbora in razvoj jugoslovanskega vprašanja do srbske katastrofe v oktobru 1915.« Prvo poglavje govori o prvem razdobju v delu jugoslovanske emigracije v Rimu, drugo o londonskem paktu in odhod emigracije v Pariz in London, tretje o vstopu Bolgarske v vojno in o srbski katastrofi.

Drugi del ima za vsebino akcijo Jugoslovanskega odbora v Rusiji in v Ameriki (leta 1915). V prvem poglavju razmotriva o prvem razdobju in delovanju Jugoslovanskega odbora v Rusiji in o politiki carske Rusije napram Slovanom za časa Sazonove vlade; drugo o stagnaciji v vprašanju malih narodov leta 1916 in o krizi v Jugoslavanskem odboru, tretje o akciji v Ameriki in spor zaradi jugoslovanske legije med Jugoslavanskim odborom in srbsko vlado; četrto v Rusiji pod vlado germanskih vplivov ter o zmaji jugoslovanske ideje v Rusiji po revoluciji.

Tretji del obravnava krfsko deklaracijo in borbo za diplomatsko priznanje Kraljevine SHS. V njegovih poglavjih čitamo podrobno o krfski deklaraciji, o rimskem kongresu, o borbi za diplomatsko priznanje Kraljevine SHS in o ženevskem sporazumu.

Knjigo toplo priporočamo vsakomu, kdor hoče iz nje temeljito proučiti kos naše zgodovine in to najlepše in najpomembnejše. Na vsebino knjige se še povrnemo.

Reforma angleške gospodarske zbornice.

Lord Birkenhead je predložil načrt reforme angleške gosposke zbornice. Načrt je izdelan v vseh podrobnostih in vsebuje med drugim sledeče predloge:

1. Število članov gosposke zbornice naj bo omejeno na 300.
2. Od teh naj bi bilo približno 120 članov avtomatično imenovanih iz vrst onih oseb, ki so na najvišjih administrativnih in vojaških mestih. Ostalih 180 članov naj bi bilo izvoljenih od članov zbornice.
3. Zastopniki delavske stranke naj bi bili imenovani za »lorde parlamenta«, toda ta čast se ne bi podedovala.
4. Nobenega poskusa se ne bi smelo podvzeti, da bi se menjal »Act of parlament«.
5. Predlogi finančne naravi bi morali biti overovljeni od enakega števila članov obeh zbornic.
6. Ministri naj imajo pravico, da prisostvujejo sejam obeh zbornic.
7. V slučaju velikih nesoglasij naj bi se vršile skupne seje obeh zbornic.

Svoj predlog je utemeljeval lord Birkenhead s tem, da se veliko število članov gosposke zbornice za svoje dolžnosti ni niti najmanje brigalo, kar je zelo škodovalo ugledu gosposke zbornice. Vsled tega, da je treba odpraviti dedno članstvo v gosposki zbornici in ga nadomestiti s članstvom, kakor ga predlaga reforma.

Politične vesti.

Politična situacija v Beogradu je v popolnem zastoju. Poslanci in ministri so odšli ali se pripravljajo na odhod. Težične vse situacije je sedaj v Zagrebu, kako bodo sprejeli radićevski volilci novo orijentacijo svoje stranke. Čim bolj pa je vse v zastoju, tem bolj živahno se delajo kombinacije. Od koncentracijske vlade skoraj vseh strank pa do homogene radikalne vlade se delajo kombinacije. Jasno je, da je koncentracijska vlada skoraj izključena, enako ni za homogeno radikalno vlado nobene realne podlage. V glavnem je mogoče in verjetno samo dvoje: ali ostane vlada »nacionalnega« bloka ali pa stopijo na mesto samostojnih demokratov radićevci. Ker je jasno, da pomenja slednja rešitev izpolnitev in napredek, zato je tudi bolj verjetna. Iz preorientacije radićevcev se ne more razviti stagnacija in vlada »nacionalnega« bloka bi bila stagnacija. — Rekonstrukcija vlade se ni izvršena in to je neuspeh samostojnih demokratov, ki so jo vse dneve dnevno napovedovali. Vsled neizvršene rekonstrukcije je udeležba samostojnih demokratov v vladi še vedno negotova in to vedno bolj slabši njihov položaj. — Pogajanja s frankovci pa niso bila resna in so imela le ta uspeh, da so se frankovci kompromitirali. Po pravici so tako padli v jama, ki so jo kopali drugim.

— Pogajanja med radićevci in radikali so imela dosedaj le informativni značaj. Radikali so razložili svoje naziranje, radićevci pa svoje. Vendar pa se je na podlagi teh medsebojnih informacij pokazalo, da bi se moglo doseči sporazum. Ni pa misliti, da bi se to zgodilo kmalu, ker zahtevajo radikali jamstvo, da je preorientacija radićevcev v resnici iskreno mišljena.

— Boj proti Herriotovi vladi vodijo desničarji z vso silo. Izgleda pa, da je generalni napad že odbit. Protikrepi leve so se izkazali kot učinkoviti. Socialisti so sklenili, da v vsem podpirajo vlado Herriota. Zahtevajo, da se uvede resnična oddaja premoženja. Če bi bil njihov predlog odbit, potem bodo vseeno glasovali za vlado, ker so dosledni, da se bo sanacijsko posojilo obrestovalo le po tri odstotke mesto po štiri, kakor je bilo prvotno določeno.

— Francosko poslanstvo pri Vatikanu. — »Osservatore Romano« odgovarja na trditve nekaterih listov, da je privolil Herriot na zahtevo de Monzija, da bo alžalski zastopnik pri Vatikanu obenem tudi francoski zastopnik, sledeče: »V položaju smo, da konstatiramo, da vatiškansko državno tajništvo za zunanje posle dosedaj še ni imelo prilike izja-

Drobne vesti.

Predsednik Masaryk se sestane junija meseca v Karlovih Varih z Briandom.
 General Brusilov je dospel v Prago.
 Velike demonstracije brezposelnih so bile na Dunaju. Prišlo je do spopadov in je bilo več ljudi ranjenih.
 Veliki manevri ameriške mornarice se vrše v bližini San Francisca. Manevrov se udeležijo 207 bojnih ladij.
 Zenska volilna pravica se vpelje v Franciji za občinske in krajevne volitve. Tozadevni zakon je bil v parlamentu izglasovan s 390 proti 183 glasovi.

Prosveta.

BORIS PUTJATA,

režiser in član Narodnega gledališča v Ljubljani je 8. t. m. v ruski bolnici v Pauevem po mučni in dolgoletni bolezni umrl. V Ljubljano je prišel l. 1920 ter bil z družino Muratova angažiran kot član ljubljanske drame. Uveljavljal se je kot režiser in igralec zlasti v francoski komediji in ruski drami. S svojo odlično igro, izprva v ruskem jeziku, se je ljubljanskemu občinstvu naglo prikupil. Leta 1923 je težko obolet in moral se je podvreči težki operaciji. Kljub temu pa, da ga je ovirala bolezen in z njo v zvezi splošna telesna oslabeledost, je vztrajal do zadnjega in marsikdaj ni občinstvo niti slutilo, da ga zabava mož, ki si je pred nastopom s pomočjo zdravnika komaj opomogel od omedlevice in ki ga je še med igro mučila mrzlica.

Njegove režije na našem odru so bile: Madame Sans Gene, Kozarec vode, Revizor, Gardist, Zlahtni mešan, Anatol, Svatba Krečinskega, Jack Straw, Idijot, Črešnjev vrt, Osma žena, Nju, Golobček, Smešne precijeze, Ašantka, Ana Karenina, Paglavka, Firma P. B., Cyrano de Bergerac, Stričkov sen. Večje vloge: Higgins (Pygmalion), Figaro, Tatarinov (Amfisa), Knez v Ljubosumju v ruskem jeziku, Napoleon (Madame Sans Gene), Bolinbrocke (Kozarec vode), poglavar in Hlestakov (Revizor), igralec (Gardist), Zlahtni mešan, Razpljujev (Svatba Krečinskega), Rogožin (Idijot), Gajev (Črešnjev vrt), Cyrano, Othello, striček (Stričkov sen), Cezar (Cezar in Kleopatra), Kapetan (Sumljiva oseba), Bonaventura (Veronika Desentška), Brendel (Rosmersholm) itd. v slovenskem jeziku. Njegova zadnja vloga je bila Ulrik Brendel, zadnjikrat pa je nastopil kot Bonaventura 13. marca 1925.

O njegovem delu kot režiser in igralec pričobimo še obširnejšo oceno. Za danes budi povdarjeno samo to, da si je pokojni Putjata zaslužil pač drugo ljubezen in spoštovanje, kakor pa mu ga je izkazoval del slovenske javnosti. — Slava njegovemu spominu!

Zbori. Mesečna revija za novo zborovsko glasbo. Urejuje Zorko Prelovec. Izdaja pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«. Izšla je četrta številka, ki prinaša J. Ravnikov možski zbor »Kam si šla?« in St. Premrllov možski zbor »Polček«. Novi naročniki (letna naročnina 20 Din) naj se priglase po dopisnici na naslov: Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«, v Ljubljani. Vsem pevskim društvom in zborom ter ljubiteljem naše pesmi list toplo priporočamo v naročbo.

Dnevne vesti.

— »Slovenski Narod« si je privoščil večeraj pamflet na g. Jelačina. Kdor ljubi neukusno čtivo, naj si ta pamflet prečita. Kdor pa hoče imeti vedno pri roki dokument, na kak nivo je padel Tavčarjev »Slovenski Narod«, ta naj se ta pamflet nauči na pamet. Če ima dober želodec, mu ne bo postalo niti slabo. To v odgovor in prosimo svoje bralce oproščenja, da smo na umazanijo »Slovenskega Naroda« sploh odgovorili.

— **Pogreb Milana Pluta** se je vršil večeraj ob 3. uri popoldne iz mrtvašnice splošne bolnice na pokopališču k Sv. Križu. Obširen sprevod je tvorila Orjuna, Sokoli in rezervni oficirji v civilu, vojaška godba in oddelek vojaštva; za krsto častniški zbor, novinarji-tovariši in ostalo občinstvo; sprevod je zaključil zopet oddelek vojaštva. Pogrebne svečanosti je opravil prota g. Janković, oddelek vojaštva pa je oddal ob sviranju žalostinke vojaške godbe častno salvo pokojniku v slovo. Ob odprtem grobu se je poslovil od pokojnika v imenu ljubljanske sekcije novinarskega združenja njen predsednik Stanko Virant, ki je povdarjal ideje, za katero se je popolnoma žrtvoval idealni Plut, dejal med drugim: »V cvetoči pomladi si umrl; nisi doživel, da bi se popolnoma razvetel. Doživel pa si drugo pomlad, svobodno Jugoslavijo, za katero si kot požrtvovalen novinar žrtvoval vse svoje življenje, ne da bi se nadejal in ne da bi prejel kako plačilo.« V imenu Orjune je spregovoril g. Vladimir Levstik, ki je istotako omenjal idejo svobodne Jugoslavije, kateri je pokojnik posvetil vse svoje življenje in delovanje že takrat, ko so take idealiste pri nas še zasmehovali in preganjali... »Za svoje delovanje nisi prejel drugega plačila, kakor grob v domači zemlji...«

— **Odlikovanje.** Z redom sv. Save III. stopnje sta odlikovana načelnik agrarnega oddelka v ministrstvu za agrarno reformo Janko Sullaj in načelnik kolonizacijskega oddelka Zvonimir Kralj.

— **Imenovanje.** Za namestnika stalnega delegata naše vlade pri mednarodni donavski komisiji v Bratislavi je imenovan dosedanj namestnik pomočnika delegata pri isti komisiji Fran Vilfan.

— **Privaja izdaje dovoljenj za snižano vožnjo dr. uslužbencem.** Minister saobračaja je izdal odlok, glasom katerega bodo imeli od 1. maja naprej pravico izdaje dovoljenj za snižano vožnjo dr. uslužbencem poedini uradi. Število potovanj je odslej za uslužbenca samega neomejeno, rodbinski člani pa dobe dovoljenje za tri vožnje v letu.

— **Okrajna cesta Rogatec-Zetale** bo zaradi poprav pri 4. km, števisi od Rogatca, od 21. aprila do 5. maja za vsako vožnjo zaprta.

— **Kongres državnih nameščencev v Ljubljani.** V dnevh 19. in 20. t. m. bo sprejela Ljubljana v svojo sredo prvokrat najodličnejše predstavnik organiziranih državnih nameščencev. Prihiteli bodo delegati iz Beograda, Skoplja, Sarajeva, Osjeka, Zagreba, Maribora itd., da izneso svoje zahteve in želje. Njihova IV. redna letna skupščina se bo vršila v prostorih »Kazine«. Poleg običajnega programa je na dnevnem redu tudi: skupščina Narodne zveze duševnih delavcev (Narodni savez umnih radnika). Iz Pariza započeti mednarodni pokret oživil je tudi našo državo. Na tem kongresu so seveda kardinalne točke one, ki imajo svoj cilj v popolnisanju gmetnega položaja. Razumljivo, da je v teh težkih časih, ko je vse državno uradništvo gmetno popolnoma ob tleh, prva in glavna naloga tega kongresa, da dvigne moralni nivo svojega članstva. Kaj vse se bude pretresalo na tem kongresu je razvidno iz glasila Osrednje Zveze dr. nameščencev, iz »Našega glasa«, ki izide drugi teden kot slavnostna številka.

— **Osrednji odbor Slovenskega planinskega društva v Ljubljani** naznanja, da se vrši redni občni zbor SPD v petek 17. aprila ob 8. uri zvečer v dvorani »pri Levu« na Go-

sposvetski cesti s sledečim dnevnim redom: 1. Nagovor načelnika. 2. Poročilo blaginika, tajnika in revizorjev. 3. volitve celokupnega odbora in pregledovalcev računov. 4. Sprememba društvenih pravil. 5. Samostojni predlogi. 6. Slučajnosti. Predsestane članov SPD, na katerem bo pomenek glede kandidatur, bo v četrtek 16. t. m. ob isti uri »pri Levu«.

— **Darovi za Jugoslovensko Matico.** Gosp. dvorni svetnik Josip Rustja je v spomin na pok. prijatelja Josipa Rohrmanna, notarja v Kostanjevici, poklonil Jugoslovenski Matici 100 Din. Solsko vodstvo na Poljanah je pridelilo igro »Pred vaškim znamenjem« ter čisti dobiček 200 Din nakazalo Jugoslovenski Matici. G. V. H. Rohrmann, trgovec v Ljubljani, je daroval Jugoslov. Matici 100 Din. G. Drago Ipavec je v Hotizi, Prekmurje, zbral ob priliki poslovilnega večera g. nadučitelja Josipa Anušića 72 Din. Vsem darovalcem iskrena hvala!

— **Rumunija zgradi veliko tovarno municije.** Rumunski vladni list »Monitorul oficial« je objavil te dni pogoje za emisijo delnic in statut družbe za ustanovitev velike tovarne municije v Kopšu in Kužiru na Sedmograškem. To tovarno bo zidala država skupno z aradskim podjetjem »Rešica« in angleško tvrdko Wicker. Družba je konstituirana na 40 let, koncesija pa se na prošnjo družbe lahko prolongira. Temeljni kapital znaša 300 milijonov levov v gotovini in v garantiranih naročilih s strani vseh kontrahentov. Poznaje se ima kapital zvišati na 1200 milijonov levov. Prva emisija znaša 90 milijonov levov. Država da na razpolago potrebno zemljišče, hidroelektrični pogon v Kužiru in del potrebnih strojev. Podjetje »Rešica« stavlja na razpolago stroje svojega vojaškega oddelka ter hoče izvršiti potrebno delo pri gradnji. Tvrda Wickers se zavezuje dobaviti vse posebne stroje za izdelavo orožja in municije. Del teh strojev se bo plačal v gotovini, do zneska 75 milijonov levov. Ostanek se plača v akcijah. Rumunska država se poleg tega zavezuje, da bo pribavila novi tovarni vse potrebni leseni material. Podjetje je dolžno po sedemletnem delu zaposliti 75% delavcev iz Rumunije.

— **Zlato iz živega srebra.** Kakor smo sivo-ječasnno poročali, se je posrečilo profesorju Mietheju produciranje zlata iz živega srebra. Te dni se vrše v Siemensovih tovarnah v Berlinu tozadevni poskusi, ki senzacionalno vest potrjuje. Vsi poskusi so namreč uspeli, nadaljni poskusi skušajo sedaj najti razlago za novo iznajdbo.

— **Madžarski špijoni.** Te dni se je vršila pred novosadskim okrožnim sodiščem obravnavna zoper Gjura Horvata iz Djakova radi špijonaže v korist Madžarske. Horvat je priznal, da je prišel že leta 1922 v svrhu špijonaže v Jugoslavijo, stopil tu v stike z drugimi madžarskimi špijoni ter poročal na Madžarsko predvsem o razporedu naše vojske. To je bila njegova specialna naloga. Pri obravnavi se je zagovarjal s tem, da je delal pod pritiskom »probujujočih se Madžarov«. Obsojen je bil zato na tri in pol let robije. Poleg tega je dobil še šest mesecev zapora, ker je poškodoval ob priliki svoje aretacije državne organe. Državni pravdnik je vložil priživ radi preizkice odmere kazni.

— **Priča tragedije v Meyerlingu umrla.** V Prossnitzu je umrl te dni okrajni tajnik v pok. Josef Czernousek. Kot mlad moč je služil pri telesni straži avstrijskega prestolonaslednika Rudolfa, in tako je bil priča vseh podrobnosti drame, katere žrtev sta postala prestolonaslednik in baronesa Večera. Czernousek je moral prisesti, da bo molčal. V plačilo zato je dobil naslov in plačo okrajnega tajnika, ter je smel stopiti takoj v pokoj. Malo pred svojo smrtjo je izročil svojim sorodnikom zapečaten paket z naročilom, da ga smejo odpreti šele 30 let po njegovi smrti. V paketu se nahaja resnični opis dogodkov v Meyerlingu.

— **Zivi mrtvec.** V Bradićih v Hercegovini se je pripetil te dni čuden slučaj, ki je vzbudil v mestu in okolici veliko senzacijo. Jakoba M. je vrgla nenadoma sredi ceste božjast. Nekaj časa so ga vili krči, kakor je to običajno, končno pa je postal popolnoma miren, ter ni kazal nobenih znakov življenja več. Ljudje so mislili, da je mrtvec, in položili so ga na mrtvaški oder. Sorodniki in prijatelji so se zbrali in jok se je razlegal po sobi. Nenadoma pa se je pričel na veliko začudenje prisotnih mrtvec zopet gibati in odprl je oči, ter se začudil tudi sam. Kmalu je bil zopet popolnoma zdrav. Skočil je z odra in krenil s svojimi sorodniki in prijatelji v gostilno, kjer so praznovali veselo vstajenje do belega dne.

— **Detomoz iz čudnih motivov.** V Innsbrucku je stala te dni pred porotniki Marijuna devica Frančiška Wucherer radi detomora. — Frančiška je bila silno pobožno deklet. V nagrado za svoje bogudopadljivo življenje je imela postati predsednica Marijine družbe, toda prišlo je nekaj vmes. Frančiška je dobila nezakonskega otroka. S tem je bila pa splavala predsedniška čast po vodi. Zato je sklenila otroka umoriti. Poklicala je Boga na pomoč, poškopila novorojenca z blagoslovljeno vodo ter ga položila med žimnice in deske ter legla nanj, da se je zadušil. Zagrebba ga je nato na pokopališču, ga pozneje zopet odkopala ter skrila v podstrešju, kjer so ga našli. Porotniki so upoštevali pobožni motiv, zato so spoznali detomoriko kljub priznanju krivim samo za nemarjenja potrebne pomoči pri porodu in ne nameravanega detomora. Sodni dvor ji je naložil nato 14 mesecev težke ječe.

— **Znani velelepantar Anton Srebrotnjak,** bivši lesni agent, ki se je izognil, kakor smo svoječasnno poročali, lansko spomlad porotni obravnavi, kjer bi se bil imel zagovarjati zopet enkrat radi hudodelstva goljufije, je bil dne 31. marca v Gradcu aretovan — seveda zopet radi hudodelstva goljufije. Iz naše države se mu je posrečilo pobegniti, ker ga je izpustilo sodišče proti kavciji iz preiskovalnega zapora. Popihal jo je najpreje v Italijo. Od tam je pošiljal v Ljubljano pisma iz vseh mogočih francoskih mest — celo iz Alžirja. Pisma so mu oddajali v dotičnih mestih prijatelji. S tem je hotel speljati naše oblasti na led. Ko mu je postalo v Italiji preveče, jo je mahnil v Avstrijo. Tam je goljufal ljudi s francoskimi čeki, ki niso bili kriti. Tako se je zgodilo, da so ga v Gradcu aretirali. Sedaj bodo obračunal najpreje tam z njim, potem ga bo pa sodila ljubljanska porota radi neke milijonske goljufije. Srebrotnjak je opetovano predkaznovan individij, ki je sedel med drugim enkrat 2, enkrat pa 3½ let — vedno radi hudodelstva goljufije — in ki ga preklinja nebroj oškodovancev, zlasti po deželi.

Hitite, da pridete na vrsto!

Na mnogostransko željo se podaljša prodaja manufakturnega blaga pri podružnici Oblačilnice na Dunajski c. 29 neprekljeno samo še za mesec april. Nato se podružnica opusti in ne bo več mogoče kupiti po znatno snižanih cenah. Obenem se priporoča, da si ogledate bogato in krasno zalogo pri centrali »Oblačilnice« na Miklošičevi cesti 7.

— **Dva čedna računska revidenta.** Nedavno je izginil iz Zagreba revident državne blagajne Dragutin Horvat, ker je poneveril kot likvidator konvikta istrskih dijakov beguncev 125.000 dinarjev. Dne 5. t. m. pa je izginil navidez iz Zagreba tudi njegov brat Vjekoslav Horvat, računski revident pri delegaciji financ, ki je poneveril, kolikor se je dalo do sedaj dognati, okrog 200.000 Din invalidskega denarja. Polcija je takoj sumila, da Vekoslav Horvat še ni zapustil mesta. Predvečernjšim zvečer ga je pričakoval neki detektiv pred stanovanjem v zasedi. In priča-

kal ga je. Ob 1. uri je hotel amukniti defraudant oprezno v svoje stanovanje, in detektiv ga je aretoval. Polcija upa, da dobi tudi njegovega brata skoro v pest.

Gospodarske vesti.

LJUBLJANSKA BORZA, dne 9. aprila 1925.

Vrednote: 7% investic. pos. iz leta 1921 bl. 60.50; 2½% državna renta za vojno škodo den. 159, bl. 161 Celjska pos. d. d. den. 210, bl. 210; Ljublj. kred. banka den. 218; Merkant. banka, Kočevje den. 110, bl. 126; Prva hrv. šted., Zagreb den. 830, bl. 840; Kreditni zavod za trg. in ind., Ljubljana den. 190, bl. 200; Strojne tov. in liv. d. d. den. 120, bl. 135; Trbovelj. prem. dr. den. 400, bl. 409; Združene pap. Veveče den. 100, bl. 110; »Nihag«, d. d. za ind. i trg. drvom, Zagreb den. 51; »Stavbna družba« d. d., Ljubljana den. 265, bl. 280.

Produktna borza. Les: Smrekovi ozir. jelovi hlodi, od 25 cm prem. napr., 4 m dolž., fco Ljubljana den. 250; jelove deske, paralelne, monte, 12, 18, 24, 28 mm, media 30 cm, fco Postojna tranz. den. 660; cerovi krliji, od 2 m dolž., od 25 cm prem. naprej, fco naklad. postaja, za 100 kg, 10 vag., den. 18, bl. 18; bukova drva, 1 m dolž., napolsuha, cepnice, fco meja 2 vag., den. 25, bl. 25. — Žito in poljski pridelki: Pšenica Hard Winter 2, par. Ljubljana bl. 480; pšenica Rosafé, par. Ljubljana bl. 475; otrobi pšenični, drobni, juta vreče, par. Ljubljana bl. 195; koroza promptna, par. Ljubljana bl. 212.50; koroza promptna, mešana, par. Ljubljana bl. 197.50; krompir rdečkast, fco štaj. postaja bl. 140; krompir beli, fco štaj. postaja bl. 125; krompir rumeni, fco štaj. postaja bl. 110; bučne peške, nerešetane, rinusa, fco hrvatska postaja bl. 560; fižol mandolon, fco Ljubljana den. 310.

BORZE:

Beograd, 9. aprila. Curih 12.00; Praga 183.70; Pariz 320.50; New York 61.70; London 297.30; Milan 255.40; Dunaj 0.0873.

Curih, 9. aprila. Beograd 8375; Paris 26.55; London 24.77; New York 517.60; Milan 21.25; Praga 15.337; Dunaj 0.007304. Drobne vesti.

To in ono.

DANASJNA RADIOTELEFONIJA.

Radio je najnovejša pridobitev vsega kulturnega človeštva; radiotelefonija je najčudovitejša iznajdba človeškega uma, ki je prodrl v najskritejše tajnosti v bistvu še nepoznanih naravnih sil. Anahronizem — in vendar resnica. Telefonske glasovne valove preminjati v elektromagnetiske valove, ki leté po eterju z brzino 300.000 km, in potem te valove skerkoli, blizu ali daleč proč, vloviti, spremeniti jih zopet v enake telefonske glasove in slišati jih popolnoma tako, kakor jih je sprejel mikrofon, to je vendar čudo nad vsa čudesa. Zato je umljivo, da bo imela radiotelefonija velikanski vpliv na bodoče medsebojno življenje vseh prebivalcev na zemlji, na njihov kulturni in gospodarski razvoj, na bodoči razvoj literature, glasbe, gledališča itd. Kakor nam je prinesel n. pr. kino neštete nove vrste pisateljev, ustvariteljev filmov, tako se že razvijajo čisto nove smeri v glasbi, dramatikii itd. za radiotelefonske programe, ki jih pazljivo poslušajo obenem stotisotiči zemljanov, ako ne bodo nekega dne deležni teh dobrot tudi morebitni stanovaleci na Marsu. — In: kino za gluho-nemce, radio za slepce!

Spričo tako kolosalnega pomena radiotelefonije za vse človeštvo, vidimo, kako vse države na svetu tekmujejo med seboj, da bodo državljani v čim večji meri deležni teh dobrot. — Ze par dni pa nam zvečer po 10. uri radio naznanja, kako zboruje v Društvo narodov v Zenevi posebna sekcija za splošno

Edgar Rice Burroughs:

Tarzanovi doživljaji v džungli.

Tibo je baš ugledal vervece na drevesu. V njej si je predstavljal divjega sovražnika. Dvignil je sulico in je že v duhu gledal, kako bo plesal zvečer okoli sovražnikovega trupla, dočim bodo ženske kuhale meso za slavnost.

Sulica pa ni zadela ne vervece, ne drevesa, temveč je odletela v grmovje. Le par korakov je bilo do tja. Sicer pa so bile ženske na polju in straža v bližini. Tibo je skočil za sulico.

Za zastorom ovijala so prežale tri odurne postave — star črn mož in dvoje hijen.

Tibo jih je zagledal, ko se je preril z glavo skozi gosto grmovje. A bilo je prepozno. Stari ga je zgrabil, mu zadušil krik, čeprav se je Tibo krčevito branil.

Trenutek nato ga je že nosil skozi džunglo, dušič njegov krik. Poleg njih so stopale, enkrat spredaj, nato zadaj hijene, ki so hlastale, brusile zobe in kar je bilo najhujše, grozno so se smejale.

Mali Tibo je v kratkem času toliko preizkusil kot malokdo izmed ljudi, ampak ta pot proti severu je bil vrhunec trpljenja. Spominjal se je tistih dni, ko je živel s Tarzanom. Iskreno je molil, da bi bil zopet z njim med opicami. Takrat se je bal, a kaj je bilo to napram sedanjim mukam.

Starec je redko ogovoril Tiba, čeprav je ves dan mrmral. Vedno so se čule besede kot kože,

mreža, žica. Deset debelih koz, deset debelih koz, je godrnjal stari. Tibo je spoznal, da je odkupnina zanj zelo narastla. Deset debelih koz! Odkod naj jih vzame uboga mati, ki ne premore niti deset mršavih. Mbonga ji ne bo dal, oče pa ni imel nikoli več, kot tri. Prišel je jokati. Kajti starec ga bo gotovo požrl, če ne prejme koza. Tako je oslabeł, da se je skoro zgrudil. Bukawai ga je udaril za uho in suval naprej. Naposled sta dospela do votline. Odprtina je bila nizka in ozka. Z nestrojenim usnjem zvezane palice so jo zapirale. Bukawai jih je odmaknil in porinil Tiba naprej. Tla so bila precej gladka.

Hodnik je bil vijugast in teman. Tibo je neprestano butal ob skale, da je bil poln oteklin. Bukawai pa je stopal tako hitro, kakor bi hodil po promenadi. Poznal je vsak kot in vsako oblino, kakor pozna mati svojega otroka. Ker se mu je mudilo, je neprestano suval ubovega otroka. Stari izobčeni, govavi čarodej ni poznal nobenega usmiljenja. Od narave je prejel malo dobrih lastnosti in še te mu je zatrla bolezen. Postal je zloben, zvit, surov in maščevalen.

Pripovedovali so o grozovitih umorih, ki jih je storil. Z njegovim imenom so krčfili otroke. Tudi Tibo je večkrat slišal od matere take groznoje in zdaj je trpel za vse, kar je ona sejala. Tema, čarodejeva prisotnost, bolečine, strah pred hijenami so ga skoraj uničile. Opotekal se je in padal, da ga je stari komaj vlačil za seboj.

Nato je zagledal svetlobo pred seboj. Dospela sta v širši prostor, katerega je razsvetljevala solnena luč, ki je prodirala skozi odprtino v stropu. Hijeni

so bile že tu. Ko sta vstopila, sta se splazili nasproti in kazali zobe. Bili sta lačni in ena je šavsnila po Tibovi nogi. Bukawai je zgrabil palico ter jo pričel biti. Hijena je skrivila hrbet in skočila v kot. Čarodej je stopil proti njej, kateri se je od strahu najezila dlaka. Bale so se ga, a strašno sovražile.

Med tem je druga neopazno skočila na Tiba. Otrok je zakričal in planil k čarodeju. S težko palico je kresal po njej. Nato sta se plazili ob steni, dočim ju je starec natepaval, preklinjal z blazno jezo, klical vse bogove in hudiče na pomoč, ter z brezprimernimi psovskami grdil njune prednike.

Večkrat se je ta ali ona obrnila, da bi se zaprašila v starca. Tibu je vselej zastalo srce, kajti takega sovrašstva ni še gledal v živalskem, nečloveškem obrazu. A vselej jih je zmagal strah, udali sta se baš v tistem hipu, ko je Tibo pričakoval, da se bosta zakadili v starca.

Naposled se je gobavec utrudil. Obrnil se je k Tibu in dejal. — Grem, da dobim deset debelih koz, mrežo in žico, ki mi jo je obljubila tvoja mati. Tam — pokazal je na izhod — pustim hijene. Če boš pozikal uiti, te požro.

Poklical je živali. Priplazile so se renče, z repi med nogami. Bukawai jih je spodil v hodnik, katerega je zaprl s priprosto zagrado.

— Ta jih zadržal, da ne planejo nate. Če ne dobim koz, bodo imele vsaj par koščic, kadar se sam najem. S temi precej jasnimi besedami je zapustil mladeniča, ki naj bi razmišljal o njih.

(Dalje prih.)

Pisipevate za tiskovni sklad "NARODNEGA DNEVNIKA"

in enakomerno ureditev tega vprašanja na celotnem svetu. Med delegati pa ni zastopnika — Jugoslavije! Navajeni smo, da Jugoslavija pričinja daleč od zadaj ob raznih važnih prilikah.

Maloštevilni amaterji v Jugoslaviji bridko občutijo, kako mačehovski se obnaša vaša vlada napram tej velikanski človeški pridobitvi. Ako si hočeš kupiti aparat, da boš deležen velikih dobrot, ki ti jih bo pošiljal po eterju ostali kulturni svet, moraš poslati prošnjo v Beograd, odkoder pa ni rešitve; končno obupaš in se udaš usodi. Zato je radiotelefonija v Jugoslaviji skoro neznan; redki so amaterji, ki so tako srečni, da so deležni čudez te človeške pridobitve. Pa po vrhu še takse, takse!

Tudi v Avstriji je bila radiotelefonija še pred letom le privilegij redkih amaterjev. Ali vlada je omogočila družbo »Rawage« (Radio Wien A. G.), ki je otvorila minulega oktobra svojo pošiljalno postajo v novem vojnem ministrstvu na Stubenringu, in od tedaj neverjeten napredek! — Ako hočeš kupiti ali narediti si sam aparat, naznaniš to svojemu pismonosu; drugi dan ti prinese pristopnico k družbi »Rawage«, plačaš kar njeemu dva šilinga pristopnine in toliko mesečnine, pa delaš, kar hočeš, — poslušaj brez skrbi vse prireditve domače postaje in vseh onih v inozemstvu, ki jih more doseči tvoj aparat. V polovici leta ima družba že okroglo 150.000 članov, a še več je takozvanih »Schwarzhörere«, tihočapcev, ki skrivaj poslušajo in se izpostavljajo nevarnosti, da pridejo pred kazenskega sodnika. — Mesečnina 2 šilinga (18 Din) je pač malenkostna, a »Rawage« ima tako že zdaj 300.000 šilingov (3 milijarde kron) mesečnih dohodkov, s katerimi more skrbeti za dober program (o tem pozneje).

Kakor sem omenil že v prvem dopisu, za domačo postajo zadošča priprost detektorski aparat, ki si ga kupiš za bagatelo ali na praviš sam. — Veliko je na Dunaju elektrotehniških tovarn in delavnic; vse te, in nastalo je ad hoc mnogo novih, noč in dan izdelujejo same aparate ali posamične dele, ki jih amaterji ne morejo sami narediti. Trgovin te vrste pa je čez 500, ki morajo tudi plačevati »Rawage« mesečni prispevek (30 do 50 šilingov).

Radio pa še ni na višku; pravijo, da smo šele pri začetku; vsak dan nam prinese kako novo iznenadenje, izboljšanje. Za domačo rabo imamo že miniaturne aparate v skatljice od vžigalic; aparate, ki ga nosiš kakor nosijo uro na roki; tobakova dimka v ustih je obenem aparat. Električna svetilka, žični posteljnjak, klavir, bicikelj, električni kontakt v steni, telefon itd. so antena, cevi vodovoda ali plina ti dajo odvod v zemljo. — Imamo tudi že aparate, ki ne potrebujejo ne antene, ne zveze z zemljo; v vèzu, vlaknu odpreš majhen kovček, nastaviš in potem med vožnjo poslušaj to ali ono pošiljalno postajo v Evropi; najbolje navadno tisto, ki ti je najbližja.

Za domačo postajo do 30, tudi do 50 km, so zares najboljši mali detektorski aparati, kajti čuješ povsem naravne glasove prav prijazne barvitosti in dovolj močno; ako hočeš, moreš si glasove ojačiti z malim dodatnim aparatom. Seveda ti aparati ne prenašajo trobila, marveč poslušaj le s telefonskim dvojnatislušalom; takih slušal moreš priskrbiti tudi več, ali čim več jih je, toliko šibkeje navadno slišimo. — Večje evne aparate je treba pač primerno zglasiti, t. j. glasnost po potrebi regulovati, sicer ti tako vpije v ušesa, da oglušiš.

Pri govoru in petju so nižji, sonorni gla-

sovi mnogo pripravnejši za radiotelefonijo; zato čuješ moške glasove bolje nego ženske; na goslih čuješ bolje nižje glasove; klavir pa se v obče dobro čuje, v radiu bolje nego če poslušaj v dvorani. Na Dunaju sta igrala tudi Prihoda in Kocian, a čuli smo ju, kakor da sta nam svirala na uho, torej bolje, nego da ju poslušamo v koncertni dvorani. S cevniimi aparati čujemo seveda vse mnogokrat pojačeno in treba si pomagati z variometrom ali kondenzatorjem, da glas primerno oslabimo. — Tromba še ni dovršeno popolna; reprodukcija je še zelo podobna gramofonu. Za trombo more služiti tudi klobuk namizne svetilke; sedi za mizo in čuješ govor, glasbo, predavanje izpod klobuka svetilke.

In tako je na tem polju vsak dan kaj novega, enostavnjšega, boljšega. Po tem zgledu delajo že poskuse za brezžični prenos električne energije za gonilno silo, razsvetljavo itd. Ni dolgo, kar se je že posrečilo brezžično prižgati žarnice. — Tolik napredek v tako kratkem času!

Napredek radiotelefonije v Avstriji v pol letu dokazujejo številke: Tu je danes nad 300.000 aparatov; ako računamo na vsak aparat le po dve slušali, brez trombe, imamo nad 600.000 oseb, ki vsak dan po več ur poslušajo program domače postaje, torej poslušajo nad eno desetino vsega prebivalstva. Na Češkem je doslej le nekaj nad 7000 članov praške in brnske postaje; zadnji čas je olajšana nabava aparatov.

Ako je res, kar čitam v današnji »Radio-

tudi dobro delovale; vsaka zase ne more oskrbeti umetniškega programa za vsakdanjo rabo.

Postaja Rim se je že doslej jako dobro, morda najbolje slišala. Zdad grade velikansko postajo na 400 Kw za prekoceansko službo; antena je postavljena na 6 stebrov, ki so 210 m visoki. — Španci pa grade blizu Madrida postajo na 150 Kw za zvezo s celo Ameriko.

Prihodnjic pa nekaj o dunajskem programu, ki je najlozje dostopen tudi Slovincem.

A. G.

Izdajatelj:

dr. Josip Hacin.

Glavni in odgovorni urednik:

Železnikar Aleksander.

Tiska tiskarna »Mercur« v Ljubljani.

Najboljši
šivalni stroj
je edino le

Josip Petelinc-a
znamka

Gritzner in Adler
za rodbino, obrt in industrijo

Ljubljana blizu Praterne-
voga spomenika
Puh v vsesojni brazplacen. Večletna garancija.
Delavnica za popravila

Na veliko Telefon 913 Na malo

Jack London: (56)

Burni doživljaji.

Roman z lužnega morja.

Mesto odgovora je brez vsakega namena iztegnil roko ter jo položil na njeno, ki je postivala na ograji. In ko mu je odgovorila s pritiskom, je vedel, da je bil to brez dvoma deček, ki je ponovil njegov pritisk, deček, ki je žaloval nad izgubljenjo igračko. Ta misel ga je ohladila. Nikdar popreje se ji ni bil približal. In nikdar poprej ni bila v mislih tako oddaljena od njega. Saj niti ni opazila, da se je njegova roka dotikala njene. V svoji žalosti nad odhodom Marthe ji je bila to le roka prijatelja — roka poljubne osebe.

Odtegnil ji je roko ter odšel od nje zaburjen in zbehan.

— Zakaj ni vzel velikega ribiškega jadra? — je vprašala vznemirjeno. — Pri tem vetru bi ta stara ladja izborna plula. Poznam ljudi Kienrossove vrste. On je pomorščak, ki vam bo po tri dni ležal z dvojnimi, razpetimi jadrni in čakal na veter, ki ne pride. Ali je zanesljiv? Oh, seveda je zanesljiv — do nezanesljivosti.

Sheldon se je vrnil k njej.
— Torej prav, — je dejal. — Lahko od-

plujete z Martho, kadarkoli se vam zljubi, pa če hočete, greste lahko tudi novačit na Malaito.

S temi besedami se ji je vdal in občutil je, da je to storil proti svojemu prepričanju. Toda presenetil ga je način, kako je sprejela to njegovo dovoljenje.

— Pod poveljstvom starega Kienrossa? — je vprašala. — Ne, hvala lepa. Ta bi me poglaval v smrt. Ne bi mogla gledati, kako on ravna z ladjo. To bi mi uničilo živce. Na Martho stopim šele takrat, ko jo bom sama poveljevala. Sem kapitanka kot je bil moj oče in on ne bi bil mogel gledati, da se slabo ravna z ladjo. Ali ste videli, kako je Kienross odplul? Bilo je naravnost ponižujoče! In koliko je bil blebetal o tem! Stari Noe je znal bolje voditi svojo barko.

— In vendar pridemo tudi na ta način do cilja — se je zasmejala.

— To se je tudi Noetu posrečilo.

— In njemu je bilo to glavno.

— Ker je bil predpotopni človek.

Dolgo časa je še opazovala Martho, nato pa se je obrnila k Sheldonu.

— Kar se tiče ladij, ste vi ljudje tukaj — ali vsaj večina od vas — čudni in okorni. Christian Young je spreten človek, Munster ima nekaj pristnega sloga in o starem Nielsonu pripovedujejo, da je bil prevečan deček. Toda vsi drugi, kar sem jih videla, ne

kežejo prav nič nadarjenosti in bistroumnosti in nimajo onega resničnega mornarskega ponosa. Vse njihovo znanje je sama vsakdanja nerodnost in počasnost; plovejo pa tako, da nikdar ne veste, kam jih bo zanesla usoda. Čakajte, nekoč vam pokažem, kako se dela z Martho. — Dvignem vam sidro in odjedram s tako nagljo in silo, da se vam bo vrtelo v glavi. Zapeljem jo v pristanišče na Guvutu, ne dabi spustila sidro ali izmerila globočino.

Umolknila je brez sape, potem pa se je sama sebi zasmejala.

— Stari Kienross zvija jadro na jambor — je omenil Sheldon mirno.

— Kaj ne poveste? — je vzkliknila nervozno, naglo pogledala na morje in stekla po daljnogled.

In opazovala je nepremično ves manever skozi steklo; Sheldon pa je motril njeno obličje, in spoznal na njem, da kapitanu delo ne gre dobro od rok.

Pokazil je vse skupaj in sedaj zopet poskuša. In tak človek je določen, da poveljuje viji, kakoršna je Martho. No, to je dober razlog proti zakonu in nič drugega. Ne, nočem več gledati. Pojdiva notri, da zaigrava lepo in dolgo igro biljarda. Potem pa si osedlam konja in pojdem lovit golobe. Ali pojdete z menoj?

Ko sta uro pozneje jahala z dvorišča, se je

Joana obrnila v sedlu, da bi še zadnjič pogledala Martho, ki se je svetila kot oddaljena pega neke pri obrežju Floride.

— Kaj pravite, ali bo Tudor presenečen, ko bo čul, da je Martho najina last? — se je zamejala. — Le pomislite! Če ne naleti na ilovico, ki bo vsebovala dovoljno vsebino zlata, si bo moral kupiti vozni listek za poštni parnik, ako bo hotel odriniti s Salomonskih otokov!

Med veselim smehom je odjezdila skozi vrata. Nenadoma pa je obmolknila in ustavila konja. Sheldon jo je ostro pogledal ter je opazil, da je posinela v obraz in da menja barvo od oranžne do zelene.

— To je mrzlica, — je rekla. — Morala se bom vrniti.

Ko sta bila zopet na dvorišču, je že trepetala in drgetala in pomagati ji je moral s konja.

— Smešno, kaj ne? — je dejala in zobje so ji šklepetali. — Morska bolezen je to — nič hudega, toda dokler traja, je človeku grozno hudo. — Vležem se. V imi pa pošljite Noah-Noah in Viaburija. Recite Orufiriju, da mi pripravi tople vode. V četrt ure bom vsa iz sebe. Zvečer pa bom zopet dobra. Imam vedno le kratke, toda ostre napade. Kakšna škoda, da nama je to-le pokvarilo lov. Hvala vam, mi je že bolje.

(Dalje prihodnjic.)

MALI OGLASI

Cene oglasom do 20 besed Din 3.—, vsaka nadaljna beseda 50 para.

Suhe mavrohe ali smrčke

kupujemo. Kupci smo tudi za suhe gobe jurčke. Sever & Ko. Ljubljana.

Matematiko

počuje profesor. Honorar zmeren. Penudbe na upravo lista pod »Matematika«.

Instrukcije

iz vseh srednješolskih predmetov daje in pripravlja za malo maturo visokošolec. — Naslov pove iz prijaznosti uprava lista.

Dopisovanja

z duhovito damo želi gospod. Ponudbo pod »Roman« na upravništvu »Narodnega Dnevnika«.

Vdovec srednjih let se želi seznaniti z vdovo ali pa mladenko radi ponovne ženitve. Ponudbe s sliko pod »Resno« na upravo »Narodnega Dnevnika«.

Knjigovodja

perfekten bilancist z bankovno in trgovinsko naobrazbo, s poznanjem srbohrvaščine, nemščine, francoščine in italijanščine, agilen, vesten in marljiv, z najboljšimi referencami, želi orgovarjajočega vodilnega mesta v večjem podjetju ali trgovini. Cenj. ponudbe pod »1925« na upravo lista.

Posojilo

posojilo od 5000 do 8000 Din proti varnostnemu kritju in dobrim obrestim. — Ponudbe na upravo pod »Gotovina«.

Znanja

z dvema mladima, veselima gospodičnima v svrhu skupnih okoliških izletov iščeta dva mlajša, samostojna gospoda. Cenjene ponudbe, če le mogoče s sliko, ki se takoj vrne, na upravo lista pod »Kastor in Pollux«.

Iščem

10.000 Din želim proti mesečnemu odplačilu po 1000 Din in obrestih. Ponudbe na upravo lista pod »Posojilo«.

Velecenjena!

Gotovo so vam ostali v dobrem spominu krepki, frotrji in etamini, katere ste kupili v lanskem seziji pri »Obličnicah« po izvanredno nizkih cenah. Tudi letos si lahko nabavite v najmodernejših vzorcih perlini krep mtr. à Din 12'50
.. frotrj 105 cm šir. mtr. à Din 35'—
.. frotrj 70 cm šir. mtr. à Din 22'50
.. etamin à Din 30'—
volneni deleni à Din 40'—
le pri Obličnicah v Ljubljani Miklošičeva 7.

Abadie

cigaretni papir zopet stalno na zalogi. A. Lampret, Krekov trg 10.

Gradbeno podjetje

Ing. Dukić in drug

Ljubljana, Bohoričeva ul. št. 24

Telefon šte. 560

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela.

FRAN ŠTUPICA, notar pri Sv. Lenartu v Slov. goricah sprejme

notarskega kandidata, tudi začetnika, v notarskih poslih izurjenega uradnika, strojepisko, večšo knjigovodstva.

Reflektiram samo na prvovrstne moči.

Ponudbe z zahtevki, opisom življenja in referencami naravnost.

Oglašajte v »Narodnem Dnevniku«!